

zaterdag 17 september · 17.30 - 18.30 uur · Ursulinenkapel

Angeli, Zingari e Scienziati

The Royal Wind Music o.l.v. Paul Leenhouts

Alessandro Orologio ca.1550-1633

- Intrada X
uit: Intradae Alexandi Orogogii...
Liber primus (Helmstädt, 1597)

Innocenzio Alberti ca.1535-1615

- Pavin of Alberti & Gallyard
uit: British Library, Londen,
MS R. App. 74, f.40 rev & f.41 rev [Lumley Books]

Simone Molinaro ca.1565-1615

- Ballo detto Il Conde Orlando
uit: Intavolatura di liuto, Libro primo
(Venetië, 1599)

Vincenzo Ruffo 1510?-1587

- El Travagliato
uit: Capricci in Musica a tre Voci (Milaan, 1564)

Girolamo Frescobaldi 1583-1643

- Ricercar Ottavo
uit: Recercari et Canzoni Francese fatte sopra
diversi obblighi in partitura (Rome, 1615)

Andrea Gabrieli 1510-1586

- Ricercar del Primo Tono
uit: Ricercari di Andrea Gabrieli organista di
Venetia... (Venetië, 1595)

Tarquinio Merula ca.1595-1665

- Canzon La Chremasca
uit: Il Primo Libro delle Canzoni...
(Venetië, 1615)

Ascanio Trombetti 1544-1590

- Diligam te Domine
uit: Il Primo Libro di Motetti accomodati per
cantare e far concerti (Venetië, 1589)

Paolo Agostini ca.1583-1629

- Adoramus te, Christe
uit: Basilica di San Giovanni in Laterano,
MS 8925 Rari, st. mus. 29 (ca.1625-1626)

Giovanni Pierluigi da Palestrina 1525-1594

- Viri Galilaei / Ascendit Deus
uit: Liber Primus Motetorum (Venetië, 1569)

Orazio Vecchi 1550-1605

- Gitene Ninfe Pass'e mezo. Per sonare
e cantare insieme
- Saltarello detto Trivella
uit: Selva di Varia Ricreatione (Venetië, 1590)

Salomone Rossi 1570-ca.1630

- Odekha ki'anitani
uit: Hashirim asher lish'lomo (Het hooglied van
Salomo) (Venetië, 1623)
- Sinfonia & Gagliarda detta Narciso
uit: Il secondo libro delle sinfonie et gagliarde,
(Venetië, 1608)

Giovanni Maria Trabaci ca.1575-1647

- Gagliarda Prima detta la Galante
- Gagliarda terza detta la Talianella
uit: Il Secondo Libro de Ricercate & altri varij
Capricci (Napels, 1615)

The Royal Wind Music o.l.v. Paul Leenhouts

Stephanie Brandt, Ruth Dyson, Arwieke Glas, Hester Groenleer, Karin Hageneder, Dianne Heijstee, Kyuri Kim, Dodó Kis, Marco Paulo Alves Magalhães, María Martínez Ayerza, Filipa Margarida da Silveira Pereira en Anna Stegmann · renaissanceblokfluit
alle arrangementen & diminuties: Paul Leenhouts

Angeli, Zingari e Scienziati

*Hemelse, zinnelijke en rationele sjablonen
in Italiaanse Renaissancemuziek*

Sinds onze jaartelling hebben filosofen, wetenschappers en musici vele pogingen gedaan om muziek te beschrijven en te definiëren. Tot de essentiële elementen van muziek, die al genoemd werden in de theorieën van Pythagoras en Plato en die in onze tijd nog steeds terugkomen, behoren orde en structuur. Zo omschreef avant-garde componist Edgar Varèse muziek liever als 'georganiseerde klank'.

Er bestaat geen muziek die zich niet aan een aantal regels houdt. Zelfs de meest vrije improvisaties worden gecreëerd volgens een set van min of meer strenge afspraken. Regels beperken de muzikale keuzes van een componist of improvisator, maar ze bepalen ook de identiteit en achteraf zelfs de waarde van een muziekstuk. Welke regels worden gevolgd, horen ze bij een bepaalde traditie, hoe zijn ze ontstaan? Welke uitzonderingen worden gemaakt? Wordt er van de regels afgeweken? Hoe draagt een componist bij aan de (voortdurende) aanpassing van

de muzikale wetten en hoe kan hij een eigen, herkenbaar muzikaal idioom vinden terwijl hij zich aan de gegeven regels houdt?

Angeli: muziek volgens hemelse maatstaven

De wetten die de muziek reguleren zijn niet alleen muzikaal van aard. Dat was zeker het geval in de zestiende eeuw, waarin de meeste muziek niet alleen met een esthetisch doel werd geschreven, maar ook voor een concrete gelegenheid. Kerkmuziek, bijvoorbeeld, moest de religieuze diensten solemniseren op dezelfde manier als de spectaculaire kunstwerken van Michelangelo Buonarroti of Raffaello Sanzio een kerk versierden. Het Concilie van Trente (1545-1560), opgeroepen door paus Paulus III, pleitte voor de voortzetting van de oude muziekpraktijk (gebaseerd op de afwisseling van gregoriaanse zang en meerstemmige missen en motetten in het Latijn), maar besloot ook dat iedereen de woorden die gezongen worden moest kunnen verstaan. De werken van Ascanio Trombetti, Paolo Agostini en Giovanni Pierluigi da Palestrina illustreren de reactie van componisten op deze wensen van de kerk. Vooral het motet *Viri Galilaei* is een goed voorbeeld van hoe Palestrina zich aan de spelregels hield: homofone passages waarin de tekst duidelijk wordt voorgedragen, worden afgewisseld met rijke, complexe melisma's op het woord Alleluia. Bovendien wordt de betekenis van de tekst versterkt door de muziek: zelfs in een instrumentale versie van dit werk zijn de stijgende, jubelende motieven op de tekst *Ascendit Deus in iubilatione* makkelijk te volgen.

Zingari: de zinnelijke wetten van de dans

Dansmuziek is een van de muzikale genres waarin de achterliggende wetten het duidelijkst naar voren komen. Deze zijn niet alleen intellectueel op te vatten, maar ook lichamenlijke te 'voelen': wij neigen tot meetikken of meebewegen als we dansmuziek horen, zelfs als we de juiste danspassen niet kennen. De functionele dansmuziek van de Renaissance, zoals de *Pavin* en *Gallyard* van Innocenzio Alberti, is van grote eenvoud en ondergeschikt aan de bewegingen van de dansers. Als we de *Gallyard* van Alberti vergelijken met de virtuoze *gagliarda's* van Salomone Rossi en Giovanni Maria Trabaci, ontdekken we dat dit geen functionele dansen meer zijn, maar muziek om naar te luisteren. Vooral bij Trabaci zijn er veel wijzigingen in de structuur aangebracht (bijvoorbeeld secties in vierkwartsmaat), naast verrassende melodische en harmonische wendingen en een veel onregelmatiger ritme. De *gagliarda* is nog steeds herkenbaar, maar Trabaci zoekt de grenzen van het genre op.

Scienziati: muziek als een intellectueel spel

In de zestiende eeuw werd er ook muziek geschreven volgens puur intellectuele sjablonen, muziek die niet ondergeschikt was aan een tekst of vaste structuur. Instrumentale muziek, vooral voor meerstemmige instrumenten zoals de luit of het orgel, was een aangenaam veld om te experimenteren met vorm en structuur. De meerstemmige instrumentale *ricercar* – een voorganger van de fuga waarin een thema in imitatie gepresenteerd wordt en vervolgens vergroot, verkleind, soms gespiegeld of omgekeerd, en tegen verschillende andere thema's geplaatst wordt – is hiervan een goed voorbeeld.

Het *Ricercar del Primo Tono* van Andrea Gabrieli (organist van de San Marco in Venetië) is wellicht een van de meest volmaakte voorbeelden van deze vorm. Girolamo Frescobaldi (actief in Ferrara, Mantua, Florence en Rome) bleef echter de grenzen van de *ricercar*-vorm verkennen. In zijn *Ricercar ottavo* voegt Frescobaldi voor zichzelf een extra regel en uitdaging toe: het is niet toegestaan grote of kleine secondes te gebruiken. Alle melodieën bestaan dus uit intervallen gelijk of groter dan een tert. Door een extra wet toe te voegen toont Frescobaldi zijn virtuositeit

en kunde. Ook in de speelse *Canzon La Chremasca* van Tarquinio Merula en in de abstracte, fugatische *El Travagliato* van Vincenzo Ruffo verleggen deze componisten de technische grenzen van contrapunt en imitatie.

María Martínez Ayerza

The Royal Wind Music

The Royal Wind Music is een ensemble van dertien musici uit acht verschillende landen, dat speelt op een instrumentarium van circa 45 renaissanceblokfluiten. Het ensemble is in 1997 opgericht door Paul Leenhouts en specialiseert zich in Nederlandse, Engelse, Duitse, Spaanse en Italiaanse instrumentale muziek uit de periode 1520 tot 1640. The Royal Wind Music combineert nieuw ontdekte werken uit de Renaissance met bekender repertoire. De leden van het ensemble, afkomstig uit Duitsland, Engeland, Hongarije, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje en Zuid-Korea, studeerden allen aan het Conservatorium van Amsterdam.

In het seizoen 2009/2010 verzorgde The Royal Wind Music onder meer een Zondagochtendconcert in het Concertgebouw in Amsterdam. Het afgelopen seizoen debuteerde het ensemble op het Trigonale Festival in Oostenrijk, de Berliner Tage Für Alte Musik en op enkele andere festivals in Italië en Duitsland. Het instrumentarium van The Royal Wind Music is gebouwd door Adriana Breukink (Nederland) en Bob Marvin (Canada). Beide bouwers modelleerden hun instrumenten naar het voorbeeld van authentieke Bassano-modellen uit het Kunsthistorisches Museum in Wenen. De renaissanceblokfluiten van het ensemble variëren van de vijftien centimeter kleine sopranino tot aan de drie meter lange subcontrabasblokfluit, welke naar renaissanceprincipes is ontworpen in 1998 door Adriana Breukink, Winfried Hackl en Paul Leenhouts.

The Royal Wind Music stond op vooraanstaande Nederlandse podia en was te gast bij diverse festivals in binnen- en buitenland, zoals het festival 'From Distant Lands' in de Queen Elizabeth Hall in Londen, het Festival Oude Muziek in Utrecht, het festival 'Música, Historia i Art' in Valencia, het Greenwich

International Early Music Festival in Londen en het Boston Early Music Festival.

The Royal Wind Music bracht cd's uit bij het Spaanse Label Lindoro: *Alla Dolce Ombra* (2002) met poëtische muziek van Italiaanse en Duits-Oostenrijkse componisten als Di Lasso, Palestrina, Praetorius en Schein, *A Noble Noyse of Musicke* (2007), een collectie muzikale meesterwerken uit de Engelse Renaissance en *The Flute-Heaven of the Gods* (2009) met muziek rondom Jacob van Eyck. Dit jaar zal de cd *Del Canto Figurado* verschijnen, gewijd aan Spaanse muziek.

Paul Leenhouts

Paul Leenhouts studeerde blokfluit en hobo aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, waar hij in 1981 zijn solistendiploma behaalde. Binnen dit instituut, het huidige Conservatorium van Amsterdam, doceerde hij hoofdvak blokfluit tussen 1993 en 2010. Van 1978 tot heden maakt hij deel uit van het Amsterdam Loeki Stardust Quartet. Vanwege zijn interesse in nieuwe muziek richtte hij in 2002 het hedendaagse kamermuziekcollectief Blue Iguana op. In

1986 was hij de initiator van de Open Nederlandse Blokfluitdagen Utrecht. Sinds 1990 leidt hij het International Baroque Institute at Longy in Boston. In de afgelopen vijftien jaar heeft Paul Leenhouts zich tevens gespecialiseerd in zestiende-eeuwse consortmuziek. In 1997 vormde hij met een dertiental studenten het ensemble The Royal Wind Music. In 2004 werd Paul Leenhouts gekozen tot president van het First European Recorder Performance Festival in Amsterdam. Naast talloze concerten en workshops in binnen- en buitenland werkt hij geregeld met in hedendaagse muziek gespecialiseerde ensembles en muziektheatergezelschappen zoals musikFabrik, VocaalLAB, ZT Hollandia en NTGent.

Paul Leenhouts heeft cd's opgenomen voor Decca, l'Oiseau-Lyre, Channel Classics, Vanguard, Lindoro en Berlin Classics, waarvan twee opnamen werden onderscheiden met een Edison.

In 2010 werd Paul Leenhouts aangesteld als hoofd van de afdeling Oude Muziek en dirigent van het UNT Baroque Orchestra aan de University of North Texas.

Dit concert wordt opgenomen door KRO Radio 4. Uitzending zal plaatsvinden op zondag 18 september 2011 in het programma Avondconcert tussen 20.00 en 23.00 uur.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra Maastricht, Theater aan het Vrijthof Maastricht en KRO Radio4

- FESTIVALDIRECTIE Jacques Giesen en Hugo Haeghens
- BESTUUR Jean Jacobs, Eddy Klomp en Bas Huijser
- PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen, Hugo Haeghens, Stijn Boeve, Fons Dejong (Theater aan het Vrijthof), Russell Postema, Sylvester Beelaert (KRO) en Jos Leussink (hors catégorie)
- PROJECTLEIDING EN FONDSENWERVING Stijn Boeve
- MARKETING EN PUBLICITEIT Edmée Janssen
- PRODUCTIE Peter Noten
- UITBALIE Hanneke Roymans
- TECHNIEK Peter Vanhex
- FACILITAIR Roel Schoenmaeckers en Claire Dullens
- FINANCIËN Jos Spauwen en Joyce Paquay
- REDACTIE Philip Leussink (vormgeving) en Jacinta Wetzler
- BASISONTWERP Dorine Verharen bNO

Stichting Musica Sacra Maastricht
Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

- MET DANK AAN Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, KRO Radio4, Prins Bernhard Cultuurfonds, VSBfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, Stichting Elisabeth Strouven, Maastricht VIA 2018, RKK, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht, Limburgs Festival Platform, Zuiderlucht, RTV Maastricht, VVV Maastricht en Cultuurzomer, L1 Radio en Televisie en Dagblad De Limburger (Media Groep Limburg) voor de financiële en promotionele ondersteuning.
- SAMENWERKINGSPARTNERS Lumière Cinema Maastricht, Selexyz Dominicanen, Conservatorium Maastricht, Academie Beeldende Kunsten Maastricht, Toneelacademie Maastricht, Tout Maastricht, Maastricht VIA 2018, Opera Zuid, Limburgs Symfonie Orkest, Intro in situ, Bonnefantenmuseum, Studium Chorale, RKK, Dr. Fons Kurris, Ds. Joen Drost, Dom Adrianus Lenglet, RTV Maastricht, alle deelnemende muzikanten (Participatieproject 'In C') en locaties.

STEUN HET FESTIVAL

Voor een bijdrage vanaf € 30 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie www.musicasacramaastricht.nl voor meer informatie en aanmelding.

theater
aan het vrijthof

KRO

RKK

Radio
4

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

provincie limburg

TV FM TXT NL

Limburgs
festival
platform

STICHTING ELISABETH STROUVEN

zuiderlucht
cultureel maandblad

Gemeente Maastricht

M
STU MAASTRICHT

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

VSBfonds

Prins Bernhard
Cultuurfonds

De Limburger
Limburgs Dagblad

maastricht:
STER OORDE DE STEDEN

STICHTING
Kunst en
Vernieuwing

M
STU MAASTRICHT

MAASTRICHT
VIA2018